

УДК 364.614.8:364-7](045)

DOI <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.7>

Ірина ДЕМЧЕНКО

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та реабілітації, Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв оборони, 15, м. Київ, Україна, 03041

ORCID: 0000-0003-4302-7564

Scopus Author ID: 57202820258

Наталія РЕВНЮК

кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з гуманітарних питань, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, Черкаська обл., Україна, 20300

ORCID: 0000-0001-7140-094X

Бібліографічний опис статті: Демченко, І., Ревнюк, Н. (2025). Роль соціальних послуг у забезпеченні соціальної інклюзії. *Ввічливість. Humanitas*, 2, 47–53, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.7>

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ

У статті розглядаються концептуальні засади розвитку системи соціальних послуг у контексті забезпечення соціальної інклюзії вразливих груп населення.

Мета дослідження полягає у розкритті ролі соціальних послуг у забезпеченні соціальної інклюзії та повноцінної участі всіх громадян у соціальному, економічному та культурному житті, незалежно від віку, статі, стану здоров'я, матеріального становища чи соціального статусу.

Проаналізовано сучасні підходи до формування інклюзивного суспільства, яке ґрунтується на принципах рівності, взаємоповаги й толерантності. Розкрито значення соціальних послуг як ключового механізму подолання дискримінації, забезпечення доступу до освіти, праці, медичних послуг, соціальної підтримки та участі у суспільному житті. Звертається увага на потребу модернізації інфраструктури, впровадження інноваційних програм підтримки та активного залучення громадян до волонтерських і просвітницьких ініціатив. Вказано на важливість міжсекторної взаємодії та підтримки державної політики у сфері соціального захисту для ефективної інтеграції осіб з інвалідністю, літніх людей, внутрішньо переміщених осіб та інших соціально вразливих категорій.

Доведено, що соціальні послуги є суттєвим компонентом процесу соціальної інклюзії, виконуючи функції подолання бар'єрів, доступу до ресурсів, інтеграції, підтримки автономії, забезпечення рівних можливостей, попередження соціальної ізоляції й формування толерантності у суспільстві. У світлі сучасних викликів, таких як цифрова нерівність і кризові реалії військового стану, їхня роль постійно розширюється і набуває все більшої значущості. Стаття підкреслює актуальність розширення функцій соціальних послуг в умовах цифровізації та суспільних викликів воєнного часу.

Ключові слова: соціальні послуги, соціальна інклюзія, соціальна політика, вразливі групи населення, рівні можливості, соціальний захист, цифрова нерівність, активне довголіття, інтеграція, інклюзивне суспільство.

Iryna DEMCHENKO

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor at the Department of Social Work and Rehabilitation, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, 15 Heroiv oborony str., Kyiv, Ukraine, 03041

ORCID: 0000-0003-4302-7564

Scopus Author ID: 57202820258

Nataliia REVNIUK

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Vice-Rector for Humanitarian Affairs, Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2 Sadova str., Uman, Ukraine, 20301

ORCID: 0000-0001-7140-094X

To cite this article: Demchenko, I., Revnyuk, N. (2025). Rol sotsialnykh posluh u zabezpechenni sotsialnoi inkluzii [The role of social services in ensuring social inclusion]. *Vvichlyvist. Humanitas*, 2, 47–53, doi: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.2.7>

THE ROLE OF SOCIAL SERVICES IN ENSURING SOCIAL INCLUSION

The article examines the conceptual foundations of the development of the social services system in the context of ensuring social inclusion of vulnerable population groups.

The purpose of the study is to reveal the role of social services in ensuring social inclusion and full participation of all citizens in social, economic and cultural life, regardless of age, gender, health status, financial situation or social status.

It analyzes modern approaches to building an inclusive society based on the principles of equality, mutual respect, and tolerance. The significance of social services is revealed as a key mechanism for overcoming discrimination, ensuring access to education, employment, healthcare, social support, and participation in social life. The article highlights the need to modernize infrastructure, implement innovative support programs, and actively involve citizens in volunteer and educational initiatives. It emphasizes the importance of interagency cooperation and governmental policy support in the field of social protection to enable effective integration of persons with disabilities, the elderly, internally displaced persons, and other socially vulnerable categories.

It has been proven that social services are an essential component of the process of social inclusion, performing the functions of overcoming barriers, accessing resources, integration, supporting autonomy, ensuring equal opportunities, preventing social isolation and building tolerance in society. In light of modern challenges, such as digital inequality and the crisis realities of martial law, their role is constantly expanding and gaining greater significance.

The study underscores the relevance of expanding the functions of social services amid digital transformation and the societal challenges of wartime.

Key words: social services, social inclusion, social policy, vulnerable groups, equal opportunities, social protection, digital inequality, active longevity, integration, inclusive society.

Актуальність проблеми. В сучасному світі глибоко втілюється нова концепція суспільства в контексті світової інтеграції, що переглядає цінності та стратегії людського існування з метою подолання негативних наслідків дискримінаційних процесів. Ці соціокультурні очікування прямо відображаються в організації, функціонуванні та розвитку системи соціальної роботи, яка має забезпечувати рівний і справедливий доступ для кожного громадянина, незалежно від його соціального статусу, стану здоров'я, чи наявності фізичних чи інтелектуальних обмежень.

Одним із ключових завдань соціальної політики кожної сучасної держави є створення умов для гідного рівня життя населення та забезпечення повноцінного існування всіх її громадян. В Україні реалізація цього завдання пов'язана з конституційним обов'язком держави гарантувати право на соціальний захист. Це, зокрема, включає забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, вимушеного безробіття, настання пенсійного віку чи інших ситуацій, визначених законодавством.

На державному рівні питання функціонування системи соціальних послуг для осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах

ґрунтується на положеннях законодавчих актів, зокрема: «Про соціальні послуги» (Про соціальні послуги, Закон України, 2019), «Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні», «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» та ін.

Ці документи акцентують увагу на розвитку системи соціального захисту, створенні безбар'єрного середовища та адаптації інфраструктури міст до потреб літніх людей. Особливе значення надається забезпеченню доступу до медичних і соціальних послуг, транспортної інфраструктури, а також наданню психосоціальної підтримки – шляхом модернізації соціальних програм, впровадження сучасних технологій і посилення гарантій прав людей старшого віку, особливо в умовах соціальних чи економічних криз.

Згідно із законом, соціальні послуги – це заходи, спрямовані на запобігання виникненню складних життєвих обставин, подолання таких ситуацій або зменшення їхнього негативного впливу на осіб чи родини, які цього потребують.

Незважаючи на наявність державних програм, велика частина літніх осіб залишається в зоні ризику бідності та соціального відчуження (Рівні права та можливості, 2024). У цьому контексті ключового значення набуває розвиток програм активного довголіття, розширення можливостей для освіти та створення умов для продовження професійної самореалізації.

Попри наявність значної кількості нормативно-правових актів у сфері соціального захисту, національна система соціального обслуговування осіб у складних життєвих ситуаціях ще перебуває на етапі становлення, а низка важливих питань залишається відкритою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти соціального обслуговування населення та соціальної інклюзії були предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких: Н. Датченко, К. Дубич, І. Іванова, О. Красницька, О. Макарова, Н. Прибіткова, Л. Андерссон (L. Andersson), Л. Йоханссон (L. Johansson), А. Волкер (A. Walker), Л. Фостер (L. Foster) та ін.

У своїх роботах вони аналізували теоретичні та методологічні підходи до надання соціальних послуг, а також розглядали соціальне становище й потреби літніх людей як складні конструкції, що поєднують соціальний контекст і внутрішній світ особистості. Такий підхід розглядається як ключовий у стратегічному плануванні соціальних послуг для цієї категорії населення.

Мета статті. Визначити концептуальні засади надання соціальних послуг, розкрити роль соціальних послуг у забезпеченні соціальної інклюзії та повноцінної участі всіх громадян у соціальному, економічному та культурному житті, незалежно від віку, статі, стану здоров'я, матеріального становища чи соціального статусу.

Виклад основного матеріалу. Соціальні послуги охоплюють усі напрями допомоги в межах системи соціального захисту, адже вони спрямовані на задоволення потреб окремих осіб і соціальних груп, які мають різне становище в суспільстві та різну міру участі в його житті й розвитку (Про соціальні послуги: Закон України, 2019). Ці відмінності зумовлю-

ють нерівний доступ до ресурсів, різні рівні доходів, споживання й якості життя. У зв'язку з цим соціальні послуги слід розглядати як окремий вид соціального забезпечення, що є невід'ємною складовою системи соціального захисту.

Залежно від потреб отримувачів, ці послуги можуть бути: простими – короткочасними, одноразовими втручаннями, які не потребують тривалої або багатoproфільної допомоги (наприклад, надання консультації чи представництво інтересів); комплексними – довготривалими заходами, що реалізуються злагодженою роботою кількох спеціалістів (наприклад, надання соціального супроводу).

Поняття «соціальна інклюзія» сформувалося у 1980–1990-х роках як реакція на посилення соціальної нерівності, спричиненої змінами на ринку праці та недосконалістю тодішньої системи соціального захисту, яка не могла повною мірою задовольнити потреби різних груп населення.

За твердженням О. Стрельнікової та Н. Єсіної соціальна інклюзія в умовах сучасної України виступає важливим соціальним інструментом, покликаним усувати бар'єри та обмеження, що заважають досягненню соціального добробуту та гармонії. Вона істотно трансформує підходи до державної соціальної політики. Соціальне включення вони розглядають як цільовий стан, за якого кожна людина має необхідні ресурси й можливості для повноцінної, рівноправної участі в усіх сферах суспільного життя. Цей процес охоплює всі соціальні сфери та сприяє формуванню суспільства, заснованого на принципах рівності та взаємоповаги (Стрельнікова, Єсіна, 2019, с. 240).

Основу інклюзивного суспільства становлять принципи відкритості, порозуміння, взаємної поваги та толерантності між різними групами населення. Зарубіжні дослідники розглядають соціальну інклюзію як багатовимірний процес, спрямований на забезпечення участі літніх людей у всіх аспектах суспільного життя (Andersson, Johansson, 2022; Walker, Foster, 2023).

Сучасний розвиток суспільства посилюється демографічними змінами, зокрема зростанням частки різноманітних груп населення, таких як особи похилого віку, особи з інвалідністю та внутрішньо переміщені особи, що під-

креслює необхідне забезпечення доступу до послуг громадянам у кожному регіоні нашої країни. Соціальні послуги є одним із основних механізмів забезпечення соціальної інклюзії – принципу сучасного суспільства, що має на меті створення умов для повноцінної участі всіх громадян у соціальному, економічному та культурному житті. Розглянемо роль соціальних послуг у цьому процесі.

Подолання бар'єрів. Соціальні послуги спрямовані на усунення фізичних, інформаційних, соціальних та культурних бар'єрів, які заважають інтеграції вразливих категорій населення (Датченко, 2021). Для маломобільних груп населення основними проблемами є обмежений доступ до громадських місць, транспорту та житлової інфраструктури. Для вирішення цієї проблеми соціальні послуги передбачають адаптацію середовища відповідно до принципів «універсального дизайну», який гарантує рівний доступ до простору для всіх. Це передбачає облаштування та встановлення пандусів, підйомників, низькопідлогових автобусів, адаптованих пішохідних переходів, соціального житла тощо.

В умовах цифровізації усіх сфер життя суспільства доступ до інформації має вирішальне значення для соціальної інтеграції. Однак люди з порушеннями зору та слуху, люди похилого віку та ті, хто не має цифрових навичок, зіштовхуються з труднощами в отриманні інформації. Для їхньої підтримки впроваджуються адаптивні технології, зокрема мобільні додатки з голосовими помічниками, веб-ресурси жестової мови, а також ініціативи з цифрової грамотності, які допомагають опанувати навички користування смартфонами, онлайн-банкінгом та державними електронними послугами.

Вразливі групи населення, зокрема люди похилого віку, внутрішньо переміщені особи та жертви насильства, часто опиняються в соціальній ізоляції. Соціальні служби працюють над реінтеграцією цих людей у суспільство, створюючи групи підтримки, соціальні клуби, програми наставництва та залучають громадськість, щоб допомогти відновити соціальні зв'язки.

Для мігрантів, етнічних меншин і біженців важливим питанням є культурна адаптація, яка включає вивчення мови, знайомство з традиціями приймаючої громади і збереження власної

культурної ідентичності. У соціальній сфері для них реалізуються послуги, що включають мовні курси, професійну підготовку та менторські програми.

Підтримка рівних можливостей. Забезпечення рівних можливостей є ключовим завданням соціальної політики, яка спрямована на створення суспільства, в якому кожен має доступ до основних ресурсів, незалежно від соціального статусу, фізичних можливостей, віку чи інших факторів (Рівні права та можливості, 2024). Соціальні послуги відіграють важливу роль у цьому процесі, допомагаючи усунути системні обмеження, які можуть перешкоджати особистісному та професійному розвитку громадян.

Доступ до освіти є одним з найважливіших чинників соціальної мобільності, що надає людям можливість здобувати знання і професійні навички та інтегруватися в суспільство. Однак економічні труднощі, соціальні умови або фізичні обмеження можуть ускладнити доступ до якісної освіти для вразливих груп населення. Соціальні послуги сприяють розширенню освітніх можливостей через: фінансову підтримку (стипендіальні програми, гранти, безкоштовні курси для малозабезпечених студентів, дітей з вразливих груп); інклюзивну освіту (адаптація навчального середовища для людей з інвалідністю, розширення доступу до цифрових освітніх платформ, розвиток дистанційного навчання для тих, хто не може відвідувати навчальні заклади); перекваліфікацію та професійну підготовку (державні та міжнародні програми підтримки освіти дорослих).

Економічна незалежність та рівний доступ до ринку праці є критично значущими для соціальної інклюзії молоді і дорослих. Для підтримки вразливих груп населення у сфері працевлаштування надаються такі соціальні послуги: програми професійної адаптації та кар'єрного консультування (допомога в складанні резюме, пошуку роботи та підготовці до співбесід); створення сприятливих умов праці (квотування робочих місць для осіб з інвалідністю, розробка гнучких графіків роботи для батьків з малими дітьми, впровадження дистанційної зайнятості) та підтримка соціального підприємництва для осіб з інвалідністю, ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб та літніх людей (бізнес-ініціативи через дер-

жавні гранти, пільгові кредити або навчання), що дозволяє їм інтегруватися в економічну систему країни.

Здоров'я є фундаментом якісного життя, тому забезпечення рівного доступу до медичних послуг є елементом соціальної справедливості. Соціальні послуги виконують ключову роль у формуванні системи охорони здоров'я, що охоплює всіх громадян, незалежно від їх фінансового чи соціального статусу, і включає: страхову медицину та державне фінансування медичних програм для малозабезпечених верств населення; програми безкоштовного лікування та реабілітації для осіб з хронічними захворюваннями, осіб з інвалідністю, ветеранів війни, людей похилого віку; заходи з охорони психічного здоров'я і надання психологічної допомоги (психологічної підтримки) дорослих і дітей; програма формування життєстійкості (емоційної і ментальної стійкості) для мешканців громад в Центрах життєстійкості (оцінка потреб, групові заняття, тренінги та увесь спектр послуг з психосоціальної підтримки); мобільні медичні клініки та телемедицину, що дозволяють надавати медичну допомогу у віддалених регіонах або особам, які не можуть самостійно відвідувати лікарів.

Попередження соціальної ізоляції. Однією з ключових функцій соціальних послуг є запобігання ізоляції вразливих груп населення, таких як літні люди, особи з інвалідністю, вимушені переселенці та ті, хто переживає складні життєві обставини, які найбільше піддають ризику ізоляції через обмежені можливості соціальної взаємодії та доступу до суспільних ресурсів (Красницька, 2021). Завдяки програмам соціалізації, адаптації та реабілітації підсилюється усвідомлення цінності людського різноманіття, розвитку соціальних зв'язків та активної участі в суспільному житті, що веде до формування інклюзивного середовища.

Серед ключових ініціатив у цій сфері виділяються: програми соціальної реабілітації та інтеграції, які сприяють адаптації осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб та людей у складних життєвих обставинах; міжпоколінні проекти, які стимулюють взаємодію між молоддю та людьми похилого віку, забезпечуючи передачу знань та досвіду; підтримка зайнятості для осіб з інвалідністю, що допомагає їм інтегруватися у професійне

середовище та здобути економічну незалежність; психологічна реабілітація та групи підтримки, спрямовані на подолання емоційних труднощів та соціальної ізоляції; організація клубів за інтересами, культурно-освітніх заходів та створення інклюзивних громадських просторів, що сприяють соціальній активності та розвитку особистості; волонтерські ініціативи, які охоплюють оперативне реагування на потреби громадян, акумуляцію волонтерського потенціалу навколо цих потреб з метою підтримки різних категорій населення громади.

Таким чином, ефективні соціальні послуги не лише допомагають подолати негативні наслідки ізоляції, а й створюють умови, за яких кожна людина, незалежно від життєвих обставин, може реалізувати свій потенціал у соціальному середовищі.

Формування толерантності у суспільстві. Толерантність є основою демократичного суспільства, що базується на принципах рівноправності, взаємоповаги та інклюзії (Прібиткова, 2023). Формування толерантного суспільства передбачає подолання дискримінації, упереджень та соціальної ізоляції вразливих груп населення. Важливу роль у цьому процесі відіграють соціальні послуги, які не лише забезпечують підтримку окремим категоріям громадян, а й сприяють зміні суспільного сприйняття через просвітницьку діяльність, громадські ініціативи та соціальну рекламу. Соціальні служби, у співпраці з громадськими організаціями та медіа, проводять: кампанії соціальної реклами, що сприяють боротьбі зі стереотипами; освітні ініціативи у школах та університетах, що навчають молодь основам толерантності та поваги до різноманітності; інформаційні заходи для бізнесу, які допомагають компаніям зрозуміти переваги найму осіб з інвалідністю, представників різних культур та соціальних груп.

Висновки. Для залучення вразливих груп до громадського життя організовуються культурні заходи, міжкультурні фестивалі та інклюзивні спортивні заходи, що сприяють інтеграції етнічних меншин та біженців, допомагаючи їм зберігати свою ідентичність і водночас стати частиною місцевої громади, а також популяризують рівноправну участь усіх груп населення у різноманітних фізичних активностях;

підтримуються законодавчі ініціативи та розвиток політики рівності (антидискримінаційні закони, механізми моніторингу та запобігання дискримінації, фінансування програм соціальної інклюзії тощо); реалізуються волонтерські заходи та соціальні проєкти, які дозволяють людям з різними життєвими обставинами взаємодіяти, краще розуміти одне одного та будувати спільноту, засновану на співпраці та взаємопідтримці.

Отже, соціальні послуги є суттєвим компонентом процесу соціальної інклюзії, виконуючи функції подолання бар'єрів, доступу до ресурсів, інтеграції, підтримки автономії, забезпечення рівних можливостей, попередження соціальної ізоляції й формування толерантності у суспільстві. У світлі сучасних викликів, таких як цифрова нерівність і кризові реалії військового стану, їхня роль постійно розширюється і набуває все більшої значущості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Датченко Н. Бар'єри у застосуванні соціального замовлення в Україні. *Social Work and Education*. 2021. Vol. 8, № 4. С. 430–450.
2. Дубич К. В. Державне управління соціальними послугами: термінологічний аналіз. Державне управління: теорія та практика. 2014. № 1. С. 47–60. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/8.pdf> (дата звернення 17.03.2025).
3. Іванова І. Соціальна робота з людьми похилого віку: навч. посіб. К.: Університет «Україна», 2023. 220 с.
4. Красницька О. Профілактика соціальної депривації особистості. *Ввічливість. Humanitas*. 2021. № 3. С. 52–59.
5. Макарова О. В. Соціальна політика в Україні: монографія. К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. 244 с.
6. Прибіткова Н. Суспільство, комфортне для всіх, або культура толерантності. Сучасні тенденції забезпечення гендерного балансу в умовах євроінтеграції: зб. матеріалів інформ.-просвіт. форуму (м. Кропивницький, 17 берез. 2023 р.). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 294–299.
7. Andersson L., Johansson L. Social inclusion of older adults in Nordic countries: Policies and practices. *Journal of Aging Studies*. 2022. Vol. 45. P. 100–112.
8. Walker A., Foster L. Active ageing: A policy framework in response to the longevity revolution. *The Gerontologist*. 2023. Vol. 63, No. 2. P. 208–218.
9. Про соціальні послуги: Закон України № 2671-VIII від 17.01.2019. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення 18.04.2025).
10. Стрельникова О. О., Єсіна Н. О. Поняття та сутність соціальної інклюзії у соціальній роботі. *Сучасне суспільство*. 2019. № 1. С. 233–241.
11. Рівні права та можливості: соціальні послуги та підтримка для людей з інвалідністю. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rivni-prava-ta-mozhlyvosti-sotsialni-posluhy-ta-pidtrymka-dlia-liudei-z-invalidnistiu> (дата звернення 24.04.2025).

REFERENCES:

1. Datchenko, N. (2021). Bariery u zastosuvanni sotsialnoho zamovlennia v Ukraini [Barriers in implementing social procurement in Ukraine]. *Social Work and Education*, 8 (4), 430–450 [in Ukrainian].
2. Dubych, K. (2014). Derzhavne upravlinnia sotsialnymy posluhamy: terminolohichniy analiz [Public administration of social services: Terminological analysis]. *Derzhavne upravlinnia: teoriia ta praktyka* – Public Administration: Theory and Practice, (1), 47–60. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej19/PDF/8.pdf> [in Ukrainian].
3. Ivanova, I. (2023). Sotsialna robota z liudmy pokhyloho viku [Social work with the elderly]. Kyiv: University «Ukraine» [in Ukrainian].
4. Krasnytska, O. (2021). Profilaktyka sotsialnoi depriyatsii osobystosti [Prevention of social deprivation of personality]. *Humanitas*, (3), 52–59 [in Ukrainian].
5. Makarova, O. (2015). Sotsialna polityka v Ukraini: monohrafiia [Social policy in Ukraine: Monograph] [in Ukrainian].
6. Prybytkova, N. (2023). Suspilstvo, komfortne dlia vsikh, abo kultura tolerantnosti [A society comfortable for all or the culture of tolerance]. *Suchasni tendentsii zabezpechennia hendernoho balansu v umovakh yevrointehratsii: zb. materialiv inform.-prosvit. forumu* – In Current Trends in Ensuring Gender Balance in the Context of European Integration: Information and Educational Forum Proceedings (pp. 294–299). Donetsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
7. Andersson, L., & Johansson, L. (2022). Social inclusion of older adults in Nordic countries: Policies and practices. *Journal of Aging Studies*, 45, 100–112.

8. Walker, A., & Foster, L. (2023). Active ageing: A policy framework in response to the longevity revolution. *The Gerontologist*, 63 (2), 208–218.
9. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy № 2671-VIII vid 17.01.2019 [On social services: Law of Ukraine] (2019). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].
10. Strelnikova, O. & Yesina, N. (2019). Poniattia ta sutnist sotsialnoi inkluzii u sotsialnii roboti [The concept and essence of social inclusion in social work]. *Suchasne suspilstvo – Modern Society*, (1), 233–241 [in Ukrainian].
11. Rivni prava ta mozhlyvosti: sotsialni posluhy ta pidtrymka dlia liudei z invalidnistiu [Equal rights and opportunities: Social services and support for people with disabilities] (2024). *Ministerstvo sotsialnoi polityky Ukrainy – Ministry of Social Policy of Ukraine*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/rivni-prava-ta-mozhlyvosti-sotsialni-posluhy-ta-pidtrymka-dlia-liudei-z-invalidnistiu> [in Ukrainian].